

لویه جرگه ها در افغانستان

بخش چهارم و آخری

7- شورا ها و لویه جرگه ها در مرحله حاکمیت مجاهدین و طالبان:

نخست قابل یادآوری ایست که بخش قابل ملاحظه پی مجاهدین بنابر دوری از رسوم و عنعنات پسندیده ملی در بسا موارد به ماهیت اصلی جرگه ها و لویه جرگه ها معتقد نبوده و چسپیدن به جرگه را پدیده قبیله پی و نا سازگار با اصول دینی میدانند، روی همین دلیل است که نخستین همایش بزرگ ملی در دوران حاکمیت خویش را " لویه جرگه " نی بل " شورای اهل حل عقد " نامگذاری نمودند.

- شورای اهل حل و عقد سال 1993:

با تغییر رژیم در ثور سال 1371 برابر با اپریل (1992) و روی کار آمدن مجاهدین، جنگ های تنظیمی بخاطر احراز کرسی ها و جور نیامدن بالای " تقسیم بیت المال " و قدرت بالا گرفت و روز تا روز شدت یافت، برای یافتن یک راه حل سیاسی و کسب مشروعیت نسبی، شورایی به نام اهل " حل و عقد " از سوی برهان الدین ربانی، رئیس جمهور وقت، تشکیل شد. محل برگزاری آن وزارت داخله و مولانا فضل ریاست آن را به عهده داشت. در این شورا 1500 نفر شرکت کرده بودند.



شورای اهل حل و عقد الی 4 جنوری 1992 جلسه نمود، و برهان الدین ربانی را با 916 رای موافق، 59 رای مخالف و 360 رای مستنکف برای مدت دو سال مجدداً در پست ریاست جمهوری ابقاء داشت، در شورای مذکور تنها 1335 تن از چار تنظیم (جمعیت اسلامی، اتحاد اسلامی، حرکت انقلاب اسلامی و حرکت اسلامی) شامل بودند، صرف 165 نفر از مامورین دولت، ژورنالستان، دیپلوماتهای خارجی و اشخاص انگشت شماری از مردم نماینده گی می نمودند، کسانی که در رای دهی سهم داشتند رقم 1325 نفر را تشکیل میداد، همچو فاکت میسراند که از جهادی ها 10 تن و از نماینده های نسبی مردم هیچکس در رای دهی سهم نبودند، این شورا که حیثیت لویه جرگه را داشت، قانون اساسی جدید را تسوید و فیصله نمود تا انتخابات به نیمه اول سال 1994 برگزار شود.

قابل تذکر است که در دوران جهادی ها چون شیرازه دولتمداری برهم خورد و جای آنرا نوعی از انارشی و جنگسالاری گرفت، پس نام و رسم جرگه ها هم جاییش به شورا های قیادی و جهادی و غیره گذاشت، چنانکه در اول می سال 1993 حاجی قدیر و مولوی خالص دو تن از سران جهادی بخاطر تشکیل حکومت، آتش بس دایمی و انتخاب وزیر دفاع (که در حقیقت و مطابق نورم های پذیرفته شده اداره جزء صلاحیت رییس حکومت میباشد) شورای جهادی جلال آباد را در باغ شاهی برای مدت 15 روز دایر نمودند، این شورا بعداً منحیث یک چالش در برابر حکومت مرکزی قرار گرفت.

همچنان با پیشکش نمودن شوراها و مجالس دیگری چون مجلس پغمان به ابتکار سیاف و مجلس غزنی به ابتکار اسمعیل خان و یا دهها چنین شوراها و مجالسی چون "شورای عالی هرات" و "شورای قیادی" و "شورای عالی همکاری" و غیره خواستند جای لویه جرگه را پر کنند، اما چون از روند سنتی و قانونمند آن خارج و عاری از محتوا و خصلت مردمی بود جایی را نگرفت، به چند نمونه آن در پایان توجه کنید.

-شورای عالی یا لویه جرگه هرات سال 1994:

این شورا یا جرگه از سوی اسماعیل خان والی هرات به اشتراک بیش از 800 نفر مامورین، جنرالان، استادان و اشخاص با نفوذ که بیشتر از صد نفر آن از کشورهای اروپا و آمریکا آمده و یا از جمله قوماندانهای جهادی بودند، بتاريخ 18 جولای 1994 دایر و تا 27 جولای دوام کرد، ربانی به همکاران خود منجمله به احمد شاه مسعود تعهد کرده بود که در جلسات شورای عالی هرات که اجتماع بزرگ و تاریخی کشور میباشد و در آن پشتونها، تاجیکها، ازبیکها، هزاره ها و سایر اقوام و قبایل افغانستان و منورین و تحصیل کرده ها از خارج کشور و قاره ها شرق و غرب حضور دارند، استعفای خود را از ریاست جمهوری و حکومت آن در برابر هزاران افغان سرشناس اعلام میدارد، اما چنین نکرد و حتی در تالار جلسات "شورای عالی" حاضر نشد، بل خطابه خود را که حاوی موضوعات عمومی بود در حضور شهریان هرات و شماری از سهم گیرنده گان شورای عالی در مسجد جامع این شهر ایراد کرد و متعاقب آن با هواپیما عازم کابل گردید، بدین ترتیب شورای عالی که با مصارف هنگفت دعوت شده بود نتیجه پی که انتظار داشت بدست نیاورد، بهر صورت در پایان جلسه های مذکور قطعنامه نیز صادر شد.



رویهم رفته این شورا بمثابة یک جرگه عظیم بسا تصامیم عاقلانه را اتخاذ داشت، اینکه در ماهیت امر جهادی ها برای میان آوردن صلح و ثبات سیاسی آماده گی نداشتند، مطلب جداگانه و قابل بحث است.

شورای هرات بر خلاف شورای اهل "حل و عقد" که بیشتر محتوای مذهبی داشت، دارای کرکتر مردمی بود و در آن از شخصیت های سیاسی و ملی افغانستان در خارج از کشور نیز دعوت شده بود. یکی از مهم ترین چهره های برجسته این جرگه شاد روان دوکتور محمد یوسف، صدر اعظم اسبق افغانستان بود.

-شورای سراسری علما و روحانیون مذهبی کندهار سال 1995:



میگویند که ملا عمر رهبر طالبان را یک شورای هزار نفری عالمان دینی در کندهار تعیین کرده است و او مشروعیت خود را از چنین شورایی بدست آورده است، اما جزئیات چنین شورا یا جرگه بی در مطبوعات به نظر نخورد.

8- لویه جرگه ها بعد از ترتیبات مؤقت، راندن طالبان و استیلای امریکا:

-لویه جرگه اضطراری:

نظر به موافقتنامه ترتیبات مؤقت در افغانستان که از جانب ملل متحد صحنه گذاشته شد، یک لویه جرگه اضطراری باید در ظرف شش ماه بعد از تأسیس حاکمیت مؤقت دایر میشد، این لویه جرگه که تدارک آن از 29 اپریل 1999 از جانب محمد ظاهر شاه با توظیف گروپ کاری آغاز یافته بود و در نوامبر و دسمبر 2000 با اعزام هیأت تدارک به کشور های اوزبیکستان، تاجکستان، ایران، عربستان سعودی و همچنان در 25 جون 2001 با ایالات متحده امریکا مشوره و پیرامون آن تبادل نظر شده بود، از 11-20 جون سال 2002 با تشکیل حکومت انتقالی انعقاد یافت.



این لویه جرگه طوری که پیش بینی شده بود با بیانیه محمد ظاهر پادشاه سابق در خرگاه ویژه در صحن پولیتخنیک کابل افتتاح گردید.

در لویه جرگه اضطراری بیش از 1600 نماینده بشمول 180 زن با 81 در صد آراء حامد کرزی را در رأس اداره انتقالی برای مدت 18 ماه انتخاب کرد.

در روز اخیر لویه جرگه اضطراری به پیشنهاد رییس اداره انتقالی برای محمد ظاهر شاه لقب " بابای ملت " منظور و علاوه او بر رعایت قانون اساسی نظارت و حافظ و حامی صلح در کشور محسوب شد (ممکن روی همین دلیل بوده باشد که " شورای قانون اساسی " بمثابه ارگان نظارت از مطابقت قانون اساسی با سایر قوانین و نظارت از تحقق آن نفی شد و تا امروز هم چنین شورایی که بر مبنای تجارب تاریخی دهه هشتاد حل کننده بسا دشواری های قانونی بود، بمیان نیامده است) بر علاوه در لویه جرگه مذکور فیصله بعمل آمد که بابای ملت در مراسم دینی و مذهبی در مقام برجسته حضور خواهد داشت.

-لویه جرگه قانون اساسی دوران حامد کرزی:

در حالیکه منحنی مقدمات تدارک لویه جرگه بتاريخ 15 مارچ 2003 مسوده ابتدایی قانون اساسی جدید توسط کمیسیون تدوین قانون اساسی تکمیل و بتاريخ 17 جولای سال مذکور ابلاغ شد که لویه

جرگه 500 عضو شامل 450 انتخابی و 50 انتصابی خواهد داشت، قرار بود که این لویه جرگه در ماه اکتوبر تدویر یابد، اما بنابر نا جور آمد ها و رایزنی ها بالاخر بتاريخ 14 دسامبر سال 2003 با پیام محمد ظاهر شاه بابای ملت در محل معروف پولیتخنیک کابل در خرگاه موعود گشایش یافت، پیر سید احمد گیلانی از سوی بابای ملت بحیث رییس مؤقت معرفی شد، بعداً صبغت الله مجددی با کسب 252 رای از جمله 6 کاندید بعنوان رییس این مجلس کبیر انتخاب شد، چار معاون و سه منشی هم اضافه شدند، لویه جرگه بعد سپری نمودن جار و جنجال های داخلی ناشی از اعتراض دوشیزه ملالی جويا نماینده منتخب ولایت فراه که هیأت ریسه لویه جرگه را جنایت کاران و کسانی که دستان شان به خون ملت آلوده است خواند و گفت که در کمیسیون های دهگانه به چنین کسان جای داده شده و سرنوشت مردم به بازی گرفته شده، به تشنج کشانیده شد و رییس مجلس در تقابل شدید با نماینده ولایت فراه قرار گرفت، بعد از همچو ناملایمات لویه جرگه در پنجمین روز توانست به بحث و بررسی پیش نویس قانون اساسی آغاز کند و کمیته های دهگانه اختصاصی به کار شروع کردند، در ششمین روز لویه جرگه بیشتر بحث ها بر سر مسایلی مانند زبان، سرود ملی و تحصیلات رایگان در دوره های متوسط و عالی بود، کار کمیته های دهگانه پایان یافت و نتیجه به کمیته تفاهم ارایه شد، در روز شانزدهم لویه جرگه، کار کمیته تفاهم هم تمام شد و پیش نویس قانون اساسی به همه نمایندگان لویه جرگه توزیع گردید، از جمله موضوعات جنجال برانگیز در مورد این پیش نویس نوع نظام آینده افغانستان، رسمیت زبان ترکی در مناطق ترک زبان، نقش زنان در دولت، زبان سرود ملی، حذف پسوند اسلامی از نام دولت، کاهش اختیارات رییس جمهور و تشکیل شورای نظارت بر اجرای قانون اساسی بود.



بعد از تأخیر چند روزه، تهدید ها و پافشاری ها بالاخر متن آخری پیش نویس قانون اساسی در بیست و دومین روز کار لویه جرگه منحیث اصل پذیرفته و به تصویب رسید.

لویه جرگه مشورتی صلح :

لویه جرگه مشورتی صلح افغانستان اجلاس 2500 تن از رهبران ملی و محلی افغانستان بود که به منظور تعیین چارچوب مذاکرات صلح با طالبان و ترسیم نقشه راه صلح در ثور 1398 در کابل برگزار شد. نشست سه روزه بود ولی شهر کابل همزمان با سالگرد انقلاب ثور و نیز سالگرد پیروزی مجاهدین

مصادف و به مدت یک هفته رسماً تعطیل شد. مصارف برگزاری لویه جرگه 5 میلیون دالر امریکایی بود. حامد کرزی، رئیس‌جمهور سابق افغانستان، عبدالله عبدالله، رئیس اجراییه دولت؛ و 12 تن دیگر از نامزدان انتخابات ریاست‌جمهوری 1398 افغانستان، جرگه را تحریم کرده، تدویر آن را بی‌حاصل و ضیاع منابع دولتی خواندند. نامزدان انتخابات، تدویر جرگه را در آستانه انتخابات نوعی کارزار انتخاباتی از سوی محمد اشرف غنی دانستند. گروه طالبان برگزاری لویه جرگه مشورتی صلح را «روند مکرر و ملت‌فریبانه غلامان امریکایی» خواند و هدف از آن را «تداوم و مشروع جلوه دادن حکومت» دانست.

عبدالرب رسول سیاف ریاست موقت و عبدالله عبدالله، رئیس عالی شورای مصالحه ریاست لویه جرگه صلح را به عهده داشت.



یک ماه بعد، اشرف غنی دستور آزادی ۸۸۷ زندانی طالبان را به مناسبت عید فطر صادر کرد.



امریکا از برگزاری این لویه جرگه حمایت کرد و طالبان آن را تخریب روند صلح افغانستان عنوان نمود.

پایان

با بهره از ماخذ و منابع آتی:

-افغانستان در مسیر تاریخ جلد دوم نوشته مورخ شهیر شاد روان میر غلام محمد غبار.

-افغانستان در پرتو تاریخ نوشته مورخ نامدار علی احمد کهزاد.

- لویه جرگه ها مظهر دموکراسی در افغانستان تألیف پوهنوال محبوبه سال 1994

-کرونولوژی رویداد های مهم افغانستان از 1901 تا امروز 2004 نوشته دکترعلی محمد زکریا.

-قوانین اساسی افغانستان.

- یادداشت های شخصی و چشم دید ها

-منابع خبری، و سایر منابع که در متن نوشته از آن یاد آوری شده است.

